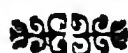
IN NATALIBUS SERENISSIMI DUCIS BRITANNIÆ

ORATIO EXTEMPORALIS

Habita in Regio LUDOVICI MAGNI Collegio Societatis JESU

A P. GABRIELE FRANCISCO LE JAY ex eadem Societate.

Die III. Idus Jul. ann. M. DCC. IV.

PARISIIS,

Apud Viduam SIMONIS BENARD, viâ San-Jacobæâ, è regione Collegii LUDOVICI MAGNI.

M. DCC. IV.

CUM PERMISSU.

SERENISSIMO PRINCIPI

DUCI

BURGUNDIONUM

PATRI FELICISSIMO.

EXORTAM *felicibus auspiciis sobolem dum in amplissimo ordinum omnium consessu nuper tibi gratularer,* PRINCEPS SERENISSIME, *sensi tunc imprimis, qualem universæ Galliæ feli-*

citatis ac lætitiæ cumulum peperisses. Utinam enimvero propriis usurpasses oculis, ut omnes ab ore dicentis penderent! ut avidis exciperent auribus, quæ non tam Oratoris industria, quàm ejusdem studium & ipsa argumenti copia profunderet! ut applauderent ultrò tuis laudibus, & cupidissimam in nobis placendi tibi voluntatem gratissima admurmuratione prosequerentur!

Neque tamen mirum illud tibi videatur, PRIN-

CEPS SERENISSIME, *qui populorum vota tam feliciter expleveris. Hactenus abunde omnium de te expectationi responderas, qui vel in ipso ætatis flore, tot præditus virtutibus, tam absolutus numeris omnibus viderere. Dederas in Aula eximium indolis aureæ, solertis ingenii, veræ sinceræque pietatis specimen. Providus, sagax, fortis, victor ac triumphator inter arma, præstantissimorum Imperatorum prudentiam, magnanimita-*

tem, fortunam æquaveras: paternæ & avitæ virtutis æmulus, utriuſque te ſimillimum exhibueras. Quid reſtabat aliud, PRINCEPS SERENISSIME, niſi ut ardentiſſimis totius Galliæ deſideriis filium ſufficeres, qui te ipſum viciſſim tui ſimillimus aliquando redderet?

Nunc demum votorum compotes, nihil ultra Superos rogabimus, ſi modò pretioſum illud munus, quod per te nobis illi conceſſerunt, proprium fecerint,

& filium pariter ac Parentem futuris nepotibus Imperatores conservarint.

Hæc sunt vota, quæ pro te universa Gallia, atque imprimis Societas nostra nuncupat; cujus ego nomine Orationem hanc studiosissimi obsequii fidele monumentum dico, voveo, ac consecro.

PRINCEPS SERENISSIME,

Tibi deditissimus GABRIEL FRANCISCUS LE JAY, è Societate JESU.

Primo Proavi Regnantis Pronepoti.

IN NATALIBUS SERENISSIMI DUCIS BRITANNIÆ

ORATIO EXTEMPORALIS.

UAM felici gentis nostræ fato fieri dicam, CARDINALIS EMINENTISSIME, EXCELLENTISSIMI SE-

Aderant em. Cardinalis d'Estrées, & uterque sedis A-

pŏsto-
l cæ
nun-
cius,

DIS APOSTOLICÆ NUNCII, ILLUSTRISSIMI ECCLESIÆ PRINCIPES, PRÆSIDES ILLUSTRISSIMI, CLARISSIMI SENATORES, VIRI OMNIUM ORDINUM ORNATISSIMI: Ut dum Europa pene tota funestis bellorum agitatur æstibus, & grave sibi exitium timet; Gallia perturbatos inter tumultus miram expeditamque securitatem præ se ferat, & dulcissimis pacis ac tranquillitatis fructibus perfruatur? Nam quis diebus ab hinc paucis, ex quo felicibus auspiciis ortus est Au-

gustus BRITANNIÆ DUX, quis in omnibus ac singulis hujus Imperii partibus ingentem illam, quam sustinemus, belli molem sensit, aut in placidissima fortunatorum temporum quiete versari sibi non visus est? Quam singulari, quam sincera gestientis animi significatione pretiosissimum illud divinæ in Galliam benignitatis pignus exceptum est? Quibus parcitum impensis ac sumptibus? Fuit aliquis tam parum locuples ac tenuis, qui lætitiæ communis in partem non venerit. Solennes ubique lu-

dorum apparatus, liberales epulæ, festivi ignes, tubarum ac tympanorum sonitus hodieque non cessant; neque publici gaudii finis erit aut modus, nisi vel repugnantes coërceantur illi, qui in tam ampla exultandi segete finem ac modum non admittunt.

Sensit enimverò, sensit Gallicus Populus pretium illius muneris, quod sibi à præpotenti Numine concederetur, & plenam in novo Principe optatissimæ sortis expectationem præcepit. Agnovit unus omnium optime LUDOVICUS, ejusdem

beneficii vim ac momentum, & magnum in Pronepote ſuo votorum omnium ſibi fatetur cumulum acceſſiſſe.

Agamus igitur immortales Deo Optimo Maximo gratias, qui ſuam in hoc Imperium munificentiam tam illuſtribus monumentis perpetuare non deſinit: qui LUDOVICO MAGNO novum hæredem, ſereniſſimo Delphino Nepotem optatiſſimum, invicto Burgundionum Duci & Auguſtæ ipſius ſponſæ feliciſſimam ſobolem, toti denique Galliæ florentem Borboniæ ſtirpis

ſurculum impertit.

Verum in hoc recenti beneficio, dum piam ac liberalem omnipotentis Dei in religioſiſſimum Principem pariter ac fidelem Populum voluntatem ultro profitemur; ne dubitemus eundem agnoſcere æquiſſimum utriuſque muneratorem.

Sic enim ſtatuo, AUDITORES, ita conceſſum divino conſilio fuiſſe totius Galliæ votis BRITANNIÆ DUCEM; ut in eo LUDOVICUS MAGNUS dignum ſuo in Deum Religionemque conſtanti ſtudio præmium referret; ut in eodem

Gallicus Populus debitam ſuo in LUDOVICUM ipſum obſequio mercedem conſequeretur. Igitur gratulemur primum LUDOVICO MAGNO, cujus ſinceram conſtantemque Religionem eo præmio remunerat Deus, quo dulcius aut illuſtrius eſſe non poſſit; erit hæc Orationis pars prior. Gratuletur deinde Gallico Populo, cujus fidele in Regem obſequium ea mercede idem compenſat Deus, qua lætior cumulatiorque regiæ Majeſtatis veris amantibus non contingat; erit hæc Orationis pars poſterior.

Quod utrumque dum exequor totius nostræ Societatis nomine, cujus nemo tam honorificam provinciam non ambiat; liceat mihimetipsi gratulari, AUDITORES; qui ante annos septem, cùm ex hoc ipso loco pacificum LUDOVICI, parta victoriarum monumenta Religioni condonantis, animum extollerem; nescio quo afflatus spiritu amplam hodiernæ diei lætitiam non tam optare, quam isto vatis regii versiculo visus sim certo polliceri: *Ecce sic benedicetur homo qui timet Dominum, ut videas filios filiorum tuorum.*

ET ſi propoſita virtuti merces, non eſt circumſcripta brevibus fragilis vitæ anguſtiis, ſed cum ipſa æternitate coæquanda eſt; tamen qui virtutis cultoribus metiendam nullis temporum terminis immortalitatem promiſit Deus, eoſdem, vel dum vivunt, anticipato quodam felicitatis æternæ guſtu ſolet recreare. Atque ut abſtineam à cæteris exterarum gentium imperiis, quibus tanto lætiorem rerum ex voto fluentium ſeriem Deus annuit, quanto impenſiorem divini Numi- I. PARS

nis cultum præ se ferrent; agite, AUDITORES, ex quo tandem nostra Gallia florere maxime cœpit, & supra reliquos orbis populos sibi principatum vindicare, nisi ex eo tempore, quo felicis memoriæ Ludovicus Justus se regnumque suum Deo Virginique Matri solenni religione consecravit?

Vidit LUDOVICUS MAGNUS, qui natus eo ipso anno primus locupletissimusque paternæ pietatis fructus exstiterat, quantùm ad ipsam regnorum felicitatem conferret Religionis amor ac

ſtudium ; & in ſolio Gallici Imperii conſtitutus nihil antiquius habuit, quam ut tueretur promoveretque ſedulo quod fecerat pater, & quod neceſſitate temporum præpeditus vel aggredi vel perficere Religionis cauſa non valuerat, hoc inchoaret ipſe atque exequeretur.

Horum ego temporum dum retracto memoriam, AUDITORES, occurrit ſtatim veſtris animis quam multa ad Religionis gloriam, ad pietatis incrementum, ad refrænandam morum licentiam, ad fovendam legum ſanctitatem pie diligenter-

que sanciverit ac constituerit LUDOVICUS vel in ipso juventutis aditu, quando cæteri vulgo Principes ambitione, gloria, aut certe degustandis suaviter inexpertæ Majestatis illecebris unice occupantur.

Meministis compressum feliciter Duellorum furorem, coërcitam linguæ petulantiam, imminutam privilegiis & ad breviores angustias redactam Hæresim, emendatas Leges, novam foro judiciisque formam inductam. Quæ omnia Dei, Religionis, æquitatis causa viriliter suscepta, quam feli-

ci rerum exitu liberalis ac magnificus in ſuos Deus ſit proſecutus, prædicarem operoſiùs, AUDITORES, ſi cui latere poſſet tot miraculorum ferax LUDOVICI MAGNI vita, & illa florentiſſimi regni ſeries, quam nulla ad hunc uſque diem, temporum calamitas interrupit.

Verum quantò clarioribus beneficiis LUDOVICUM Deus cumulabat, tantò erat ad promovendam Dei cauſam LUDOVICUS alacrior, nihil tam veritus, quam ne in referenda gratia minus memor ac gratus videretur. Hinc ille inexpletus, con-

ſtans, indefeſſus extinguendæ penitus in regno ſuo Hæreſeos ardor animi; quem non retardavit unquam vel lubrici operis difficultas, vel periculorum magnitudo, vel imminentis belli metus, vel proprii capitis diſcrimen, ſic ut admonentibus identidem Proceribus Aulicis incœpti conſilii magnitudinem atque aleam, excepta ſit non ſemel magna omnium admiratione regia illa vox; *faxint enim vero Superi, ut pro tam felici cauſa oppetere liceat!*

Hinc ſtudium pene par, Religionis ejuſdem, quam

apud suos restituerat, ornaverat, amplificaverat, in remotissimas orbis partes propagandæ. Testor ego vos tot excisa hæreticæ factionis monumenta, quæ non in suis modo, sed in exteris etiam terris disjecit; tot templa, tot aras quas erexit; tot pretiosa munera, quibus nascentes alio sub sole veræ Religionis Ecclesias ditavit. Testor ego vos terræ Orientis ultimæ, quibus regiis impensis sacros divini verbi administros providit. Testes vos inprimis appello, perpetuæ pietatis ac liberalitatis Ludovicææ pignora: vos in-

quam, novella germina, Juvenes advenæ, regiæ hujus domus hoſpites & alumni, Syri, Arabes, Armeni, Græci, quos LUDOVICUS adoptavit in filios, quos alit ſuis ſumptibus, quibus eruditionem bonam in pietate, in litteris impendit, ut reduces olim in patriam ſitis Religionis veræ præcones ac defenſores.

Hinc ſuſceptum ultro graviſſimi belli pondus, ne afflictam, jacentem, inultam una cum regia Majeſtate Religionem pateretur. Neque vero dubitandum eſt, quin recepta nunc cælo inter

ter Indigetes cælestis patriæ JACOBI SECUNDI felix anima impensæ olim sibi, & in Filium ac Sponsam propagatæ benevolentiæ memor LUDOVICI votis suffragata sit, & partem in hodierna felicitate plurimam sibi vindicet. Nam quid melius amico fideli, Regi beneficentissimo JACOBUS precatus fuisset? aut quid Deus ipse lætius optatiusve rerum suarum vindici ac propugnatori quam hæredem novum largiretur.

Cætera quæcumque favere votis Principum & pertentare ipsorum ambitio-

nem ſolent, jampridem Deus LUDOVICI in ſinum prodiga manu cumulaverat. Agite enim, AUDITORES, an deerat illi quidquam, vel opum ad magnificentiam, vel potentiæ ad auctoritatem, vel rerum proſpere geſtarum ad gloriam; vel domeſticæ pacis ad felicitatem? Quis tam verendus exteris, tam terribilis hoſtibus, ſuis tam amabilis eſt viſus? Quis cum ipſo victoriarum ac triumphorum multitudine, varietate, magnitudine conferri poſſit? Quis domeſticis carior, amicior Aulicis, familiæ ſuæ ju-

cundior atque acceptior extitit?

Erat aliquid ultra LUDOVICUS quod expeteret? quod ad fortunandam magis ac magis lætissimæ sortis prosperitatem necessarium videretur? Erat aliquid certè quod Augusto defuit; qui expleta longissimi Imperii dominatione non habuit prolem cui virtutes transmitteret suas, & universi Orbis principatum relinqueret. Felicior Augusto, uti & major LUDOVICUS sibi filium gratulabatur, sed qualem filium, AUDITORES? Eum scilicet, quo

meliorem, si Parenti ipsi peritissimo rerum æstimatori permitteretur optio, nec precaretur sibi, nec desiderare potuisset. Filium sapientia, judicio, æquitate, animo Patri simillimum; qui imperare dignus orbi terrarum, unum hoc ambit, ut obsequendi laudem cuicumque de vulgo præripiat: Filium hostium terrorem, expugnatorem urbium, victorem, triumphatorem. Filium aulæ delicias, populorum amores, quo laborante non ita pridem consenescere Gallia, quo convalescente reviviscere visa est.

Hac fortunatus sobole LUDOVICUS habebat unde provocaret æmulationem atque invidiam cæterorum Principum, quibus aut hæredes deerant, aut certe non contigerant tales, quales adesse voluissent. Sed quid LUDOVICO Filium gratulamur, cui tot Nepotes potius, imo cui Pronepotem hodie debemus gratulari?

Hunc porro felicitatis cumulum quæ par oratio celebret, AUDITORES? Novus Orator, novum dicendi genus requiritur; ubi nullum in tota antiquitate

ſuppetit exemplum quod ſequaris, nulla prædicationis hujuſmodi veſtigia quibus inſiſtas. Evolvite, per me licet, Annales omnium temporum; vetuſtiſſima quæque Imperiorum monumenta percurrite: Invenietur Princeps aliquis, cui tam juſtum, tam copioſum lætandi argumentum inciderit? Pauci occurrunt inter Principes qui Avi exſtiterint; qui Proavus, audeo dicere, nullus eſt: At qui Proavus ſit ea ætate, iis viribus, ea valetudine, quæ legitimam educandi, inſtituendi, erudiendi Pronepotis ſpem aſ-

ferat; nulla, credo, vel sera posteritas ejusmodi quemquam exhibebit.

Tu quidem, Regum felicissime, reliquorum Principum fortunam jam superaveras, qui alterum è Nepotibus florentissimo post Gallicum Imperium Regno præfecisses, eumque conspiceres hodie propria virtute promerentem, quod sanguini, quod virtuti tuæ debuerat: qui Nepotem alterum victricibus tuis copiis Imperatorem præposuisses, eumque multiplici victoria nobilem ac triumphantem recepisses: qui Regum

hoſpes munificus exſtitiſſes;
nunc etiam tutor ac moderator habereris.

Sed hæc quanta quanta ſint, Dei munifici largitoris in te beneficia; vicit tamen hodierni muneris præſtantia laudem ac gloriam præteritorum. Neque verò, Regum maxime, id dicere verear, qui te hujuſce rei vadem ac ſponſorem habeam. Nam in datis ad Epiſcopos Galliæ litteris, quibus jubes agi ſupremo Numini gratias ob conceſſum tibi Pronepotem, ita beneficii pretium atque magnitudinem efſers & extollis, ut qui tam
parcus

parcus ac ſeverus eſſe ſoles in tuis laudibus, non dubites tamen feliciſſimum te inter cæteros Principes profiteri.

Quod etſi tacuiſſes, Princeps enimvero fortunatiſſime, cui tandem conjicere non licuiſſet, quàm te florentem, quàm beatum hoc Pronepote tuo arbitrareris. Viderunt omnes, ut erumperent palam lætitiæ ſenſus, quos capax quantumvis animus non caperet; ut diſcurreres ipſe per ædes regias, publici gaudii nuncius; ut venientium ultro citroque gratulationes lubenter exci-

peres ; ut applauderes plaudentibus , & quantum invalescebant acclamantium voces , tantum exultanti animo incrementum accederet.

Id certe eo majore dignum admiratione visum est, Rex sapientissime, quod in rebus prosperis egregiam servas moderationem atque temperantiam : quod felices armorum exitus plerumque sic narras , quasi sagacitatis atque prudentiæ tuæ fructus non essent : quod ante annos paucos , Hispanis Regem à te postulantibus non annueras statim , sed tam inusitati gaudii percipien-

dam facultatem in alterum diem distuleras.

Unde porro tam dissimilis, tam mutatus à se ipso LUDOVICUS est, AUDITORES? Unde Princeps ille tam potens sui, tam moderatus, tam imperans sibimetipsi, non temperat hodie gestientis animi motibus, quin erumpant illi protinus, & arcanos sensus referent ac prodant? Magnum esse quiddam oportet, AUDITORES, gravem aliquam causam intercessisse necesse est; ut is qui nihil temere agit unquam, nihil nisi considerate, nihil ad severas sapientiæ

leges non exactum, totum ſe in his rerum adjunctis lætitiæ permiſerit. Nolite dubitare, AUDITORES; neque diſſimulare potuit ipſe LUDOVICUS, quæ ratio tam effuſum gaudium peperiſſet. Videbas nimirum, Rex ſapientiſſime, per auſpicatiſſimos BRITANNIÆ Ducis ortus, qui ſpem etiam ulterioris ſobolis Auguſtis Conjugibus facerent, ſic proviſum eſſe Galliæ pariter atque Hiſpaniæ ſecuritati; nihil ut à funeſtis bellorum motibus, quibus Europa quatitur, pertimeſcendum utrique relinqueretur. Videbas

in fortunatis novi Principis natalibus lætissimum beatæ pacis omen. Videbas summam inde aspirare populis tuis expectationem optatæ tranquillitatis, quam nuper tot victoriarum trophæis redemeras, quam hodieque vel gloriæ tuæ dispendio redemptam velles.

Hinc illa lætitiæ tuæ significatio singularis, quia non tam tibi quàm populis tuis BRITANNIÆ Dux nasceretur; hinc exultandum triumphandumque tibi censuisti, quia ortus ille felicissimus minus ad gloriam tuam, quàm ad salutem, utilita-

tem ac quietem publicam momentum afferret.

Fremant enim vero *gentes & populi meditentur inania adversus Dominum & adversus Christum ejus*; habet deinceps Gallia, qui res suas tuentur ac vindicent; qui foveant pacem ac quietem; qui æmulorum ambitionem coërceant, reprimant audaciam, consilia, molitiones evertant ac labefactent. Habet Gallia, quos non suis tantum populis, sed exteris etiam gentibus Duces ac Reges sufficiat. Hoc tibi nomine carissimus est BRITANNIÆ Dux,

LUDOVICE, quod spes ejusmodi suscitat. O vere grandem, ô beneficam, ô liberalem LUDOVICI animam! ô constanti populorum pietate, obsequio, amore dignissimam! Plaude enim vero tibi Rex, maxime; ne lætari hac sorte, ne triumphare pudeat.

Sed dum plaudenti, dum triumphanti gratulor, en mihi se LUDOVICUS objicit prostratus ante aras suppliciter, demissis modeste ac collacrymantibus oculis, supinis manibus, vultu ad pietatem composito, qui præsentis illic Numinis cultum ac reveren-

tiam inſpiret. O ſi pervidere ſenſus intimos religioſi pectoris ! ô ſi ſuaviſſimum illud impertientis ſe Dei felici animæ, & animæ viciſſim ſinceras Deo gratias referentis commercium uſurpare auribus licuiſſet ! Hinc enim ſcaturit fons ille plenus rerum proſperarum, qui perenni fluxu LUDOVICI vitam inundat. Hinc ultro liberalem ſe LUDOVICO Deus exhibet, qui gratus ac memor LUDOVICUS largientis Dei manum agnoſcit ac reveretur.

Perge tu porro his animis, Princeps religioſiſſime ; tue-

re constanti pietate ac religione beneficium recens, quod pietatis ac religionis tuæ fructus est: Et dum ad te nostra redeat oratio, patere ut in populum Gallicum derivemus partem aliquam hodiernæ felicitatis; quæ ipsius in te fidelis obsequii præmium est. Hoc porro restat altera Orationis parte demonstrandum.

NOn est opus hominum, quæ in legitima potestate residet, auctoritas; & quod Principibus viris præstari obsequium solet, non tam ipsis, quàm supremo Numi- II. PARS.

ni, cujus adumbratæ sunt imagines, exhibetur. Quamobrem etsi Regibus vicariis suis permisit Deus, ut debitum sibi obsequium quoquomodo exigerent; tamen non ita de jure suo cedendum existimavit, ut nec plecteret ab officio deficientes, nec in eodem constantes muneraret.

Mirantur Nationes exteræ, nec sine aliqua ægritudine æmulationis in nostram gentem commoveri solent, dum reliquos inter populos rerum prosperarum gloria floruisse illam semper, & florere etiamnum hodie infi-

ciari non possunt. At mirari desinant & multo magis parcant indignari, qui nec docile Gallorum obsequium, nec sincerum in Principes suos amorem imitari sustinent. Sic est, AUDITORES, nulla gentium est tam felix quàm nostra, quia nulla gentium est tam studiosa, tam amans, tam adulatrix legitimæ potestatis quàm Gallica; sive fructus ille est indolis bonæ quàm nacta sit, sive, quod ego lubentius crediderim, ut in colenda suprema majestate primas sibi vindicat, sic expressam in Regibus Numinis imaginem

ſingulariter eſſe venerandam arbitratur.

Equidem ſcio, AUDITORES, feracem ſemper extitiſſe Galliam optimorum Principum, quibus ſervire honorificum foret; quibus & amandis temperare non poſſes: verum quanti eſt vel hoc ipſum præpotentis Dei in gentem noſtram beneficium agnoviſſe, ut par erat, & æquitatis laudem cum officii legibus conjunxiſſe.

Quod ſi nullum unquam orbi Gallico Principem populorum obſequiis atque amoribus LUDOVICO MAGNO digniorem Deus oſten-

tavit ; ecquod etiam dicemus ante LUDOVCI Principatum tempus exſtitiſſe, quo majoribus teſtimoniis ſuum in Reges ſtudium pietatemque Galli conſignarint? Neque vero hic amor, hæc propenſio voluntatum brevioribus aulæ terminis circumſcribitur, ubi majeſtas ipſa Principis reverentiam imprimit; ubi propioribus oculis licet intueri LUDOVICUM, & eximias ingentis ipſius animæ dotes contemplari. Idem hic ardor cernitur in omnibus & in ſingulis: pertinet ad univerſos ordines: à nobilitate ad popu-

lum, ab urbe Regni primaria ad remotissimas quasque Galliæ oras atque Provincias felici continuaque successione propagatur.

Exemplum quidem cæteris exhibent primates Aulici sua apud Regem assiduitate, officiis, sedulitate : eminet hic amor, hæc pietas in regii sanguinis Principibus : efflorescit in LUDOVICI Nepotibus, in Liberis ; qui quanto propius regiam Personam contingunt, tanto arctioribus charitatis atque observantiæ nexibus cum eodem vinciuntur : sic tamen ut amor non deterat

reverentiam, neque reverentia amorem viciſſim infringat.

Verum quotuſquiſque eſt qui ſuum in Regem ſtudium teſtari non ambiat? qui occaſiones non aucupetur ſignificandæ ſuæ voluntatis? Quis ardor in militibus cum pro LUDOVICI gloria certandum eſt? Quis vir nobilis vel fortunarum vel capitis diſcrimen reformidet? Quanta ſollicitudo atque alacritas in Sacerdotibus, in Ordinibus Religioſis, in ſacris Galliæ Præſulibus, quoties pro Regis optimi ſalute, incolumitate, feli-

citate vota facienda ſunt? Quam ſedula in litteratis hominibus, ut de noſtra ipſorum obſervantia & ſtudioſa bene merendi de Principe optimo voluntate dicamus aliquid; quam ſedula, inquam, in litteratis hominibus æmulatio, ſagacitas, induſtria; ut res à LUDOVICO MAGNO vel bello vel pace præclare feliciterque geſtæ, ut edita paſſim ab eo pietatis, Religionis cæterarumque virtutum exempla omnibus linguis ac litteris omni dicendi genere poſteritati conſecrentur.

Sed omittamus quæ privata

vata ſunt, ad communia veniamus. Revocate memoriam, AUDITORES, triſtiſſimi illius temporis, cum ingraveſcens LUDOVICI valetudo ſalutem ipſius in extremum diſcrimen adduxiſſet. Tunc enim amor imprimis ſe prodit; cum periclitatur is quem amamus, neque melius ſentimus unquam vim neceſſitudinis, quam cum diſſolutionis metus inceſſit. Agite, memorate vos quæ vidiſtis, quæ audiiſtis, & quorum ipſi pars magna exſtitiſtis. Erat aliquis in Gallia, ad quem tanti mali acerbitas non perti-

neret, qui dolere cum Rege, cum ipſo laborare non videretur? Legiſſes omnium in oculis certius, quam in ipſis nuntiis quæ de valetudine LUDOVICI circumferebantur, vel crudeſcentis, vel remittentis morbi conditionem. Interim incendi aras, cumulari donis altaria, templa votis complorantium perſonare. Mox ubi depulſus metus eſt ex Regis ægritudine conceptus, & reſtituta tandem illa ſanitas tam ardentibus populorum precibus ſollicitata: ut mutatus repente dolor in gaudium,

ut ſitum ſqualoremque decor ac feſtivitas, luctum communem communes plauſus exceperunt! Adeo diligeris, LUDOVICE, ut orbis Gallici ſalus in tua unius ſalute poſita ſit!

Sit etiam illud, AUDITORES, conſtantis in Regem optimum obſequii & amoris monumentum; quod in tanta, tam gravi bellorum diuturnitate, decreſcentibus licet communibus fortunis & acciſis non mediocriter privatorum opibus, nova in ſingulos annos belli ſubſidia populi ſufficiant. Qua in re, quanto plus amori, quam

necessitati obsequantur; quam ultro commodis suis careant, dum gloriæ tuæ serviunt, fecisti ipse periculum, Rex invictissime; cum ante annos septem, procurandæ laboranti Populo tuo quietis ac tranquillitatis cupidus mirum in modum felicem armorum tuorum cursum interrumperes, & redditis Religionis in gratiam clarissimis victoriarum tuarum monumentis, pacem hosti honorificam eandem & quæstuosissimam concederes. Exarsit enimvero populi rerum tuarum amantis studium; & ratus ali-

quod ex eo fœdere gloriæ tuæ detrimentum importari, nihil non fortunarum ſuarum devoviſſet, ut bellum paci ejuſmodi præponeretur. Non prævidebat ſcilicet, quam lætus futurus eſſet fructus illius pacis, quæ PHILIPPO Nepoti tuo Regnum Hiſpanicum aliquando provideret.

Quod ubi tempus expetitum advenit, quo PHILIPPUS Hiſpanici Imperii hæres nuncupatus diſcederet à nobis novi regni habenas moderaturus; in hoc recenti gaudio quod tua cauſa ſuſceptum erat, non defuere

tamen, qui plausibus lacrymas miscerent, dolerentque eripi sibi de tuo sanguine Principem, quasi vererentur, ne dum nostris opibus, hoc est Principibus frueretur & superbiret Hispania, tua Galliam soboles aliquando destitueret. Audiit Deus suspirantium voces, & fidelis populi in suos Principes studium approbavit. Decrevit vel ex hoc ipso tempore ablati Gallis PHILIPPI, detrimentum resarcire, ne avulso ex stirpe Borbonia surculo, aureus alter deficeret.

Nam quid melius, quid

optatius contulisset? quid possit esse tam lætum, tam acceptum genti illi, quæ suos Principes in deliciis, in amoribus habet, quam si longa ac beata eorumdem series contingat? Quod aliud virtutis suæ præmium Galli cupidius ambiant, quam si in regia domo nunquam deficiant illi, quorum salutem, gloriam, utilitatem fortunis, opibus, sua ipsorum vita antiquiorem arbitrantur?

Sic & olim ipsum Britanniæ Ducis parentem augustum in iis temporum adjunctis Deus Galliæ dona-

verat, quibus per continuum gravioris belli decennium Populi regios conatus impenſius adjuverant, & majora pietatis, obſequii, virtutiſque monumenta præbuerant. Sic Auguſta Delphini conjux, quam vellemus eſſe hodierni gaudii participem, dotale munus una cum pace, BURGUNDIONUM DUCEM attulerat.

Dicite vos, quicumque egregiam in illo ſuperiori bello navaviſtis operam, an veſtri ſtudii vos pœnitet? an putatis veſtros labores male compenſatos, quorum gloriosiſſimus exitus fortunatum

tum DELPHINI matrimonium, & fortunati matrimonii fructus, Dux BURGUNDIONUM exstiterat. Quam dulce vobis fuit, quam honorificum, cum ille regiorum exercituum Imperator, duobus annis proximis, prudentiæ, sagacitatis, solertiæ, magnanimitatis exempla copiis admirantibus sufficeret! cum incuteret metum hostibus; cum imparibus viribus, præstantes robore ac numero lacesseret; cum suæ militiæ primitias victoriis ac triumphis consignaret; cum militem in castris, liberalitate, offi-

ctis benevolentia concilia-
ret ; cum in ipso Pacis si-
nu spretis ludorum ac spe-
ctaculorum oblectamentis,
nihil nisi serium, nisi ma-
turiore consilio dignum vel
diceret, vel saperet; quam
dulce, inquam, vobis, quam
honorificum fuit jactare vos
posse! Hic PRINCEPS tot
virtutibus præditus, omnibus
absolutus numeris, nostro-
rum laborum fructus est,
merces obsequii, præmium
virtutis amplissimum. Tam
pretiosum munus, tam cer-
tum imperii præsidium ac
decus Gallia non haberet;
nisi hoc pignore devotissi-

nam in LUDOVICUM populi ſui fidem ac pietatem Deus compenſare voluiſſet.

Quod olim Deus ad compenſandam Populi Gallici fidem, conſtantiam, virtutem contulerat, id ipſum hodie novo beneficio renovavit; & ad levandum hodierni belli indefeſſum laborem, ad remunerandam obſequioſam alacritatem; ad ſuſcitandam ſubſecuturæ brevi fortunæ melioris expectationem, promiſſum jam in auſpicatiſſimis Auguſtæ ADELAÏDIS nuptiis, ad lætitiam ac felicitatem, BRITANNIÆ Ducem largitur.

Plaudite igitur vobis felices nimium fortunatique populi, quibus jam licet esse votorum compotes; agite perennes immortali Deo, pro concesso vobis munere gratias, erumpat nouvm aliquod insolitæ & inusitatæ lætitiæ argumentum; sed quid vos horter aut stimulem, quasi per vosmet ipsi recentis beneficii magnitudinem non sensissetis?

Nam quid ergo sibi volunt tam frequentes, tam sinceræ lætantis, exultantis populi significationes? quid loquuntur aliud quæ veniunt ex universis orbis gallici par-

tibus litteræ? quid non excogitavit ingeniosa civitatum solertia, quo studium lætitiamque testarentur? quis in hac Urbe Regni primaria non certavit æmulatione laudis & palmam devotissimi studii non ambivit? quod spatium ab ortu faustissimo novi Principis à publico gaudio vacavit? Tantum non hac ipsa hora dicenti non obstrepitur, vix Oratorem sustinent qui præreptam sibi continuandæ lætitiæ moram conqueruntur.

Agite, nihil ego vos moror, indulgete per me licet tam legitimis gaudiis, facite

obſequioſo in Principem veſtrum ſtudio, ardentiſſima placendi voluntate, ut novum aliquem Deus adjiciat felicitatis cumulum; ut iſthæc gaudia quæ fecit, impertiendo Regium Infantem, beata demum pace ac tranquillitate concludat.

Quamquam numquid in ipſis BRITANNIÆ DUCIS Natalibus felix optatiſſimæ pacis omen Superi jam fecerunt? Nihil conferret ad ſuſcitandas ſpes quaſcumque lætiſſimas, quod parentem habet Auguſtam ADELAIDEM; cujus mite ingenium, ſuavis indoles, mores urba-

ni, plena humanitate societas ac consuetudo nihil habent cum bellis commune; quam Gratiæ omnes ac Charites sequuntur fidissimæ pacis comites: cui Pax ipsa pronuba in auspicatis nuptiis adfuit, & dotale munus suffecit? Nihil Victoria, proximus ad pacem gradus, præsagiret, cujus felix partus est Dux BRITANNIÆ: Victoriam dico, quæ Infanti Regio inchoanti vitæ primordia Parentis laureas ac palmas aggessit?

Quid dicam quod ea prodiit anni tempestate quæ copiam, ubertatem & abun-

dantiam ſonat ? quod naſcenti feſtivi ignes Joannis Præcurſoris ortum celebrantes præfulſerunt ? quod inter ſecundos undecunque armorum exitus, felicia pacis ac tranquillitatis omina, procreatus eſt ? Vivite in tam juſta lætiſſimarum rerum expectatione, felices iterum atque iterum populi. At vos fortunati tamen inter cæteros, Aremorici, gens amica, bellicoſa natio, populus amabilis. En vobis dignus indole, dignus animo ſtudioque veſtro novus BRITANNIÆ Dux exoritur, qui referat cum nomine tot BRI-

TANNIÆ DUCUM virtutes, & intermortuam laudem tanto intervallo revocet. Erit, nolite dubitare, pietatis ſtudio, fortitudine animi, ſuavitate morum ſpectabilis, ut CAROLUS Octavus. Populi pater vocabitur, ut LUDOVICUS Duodecimus. Litteratos fovebit, & ipſe politioribus excultus litteris, ut FRANCISCUS Primus. Magnificentiam in Aula, in ſpectaculis apparatum exhibebit, ut HENRICUS Secundus: neque ut ille patietur nomen tam ſpecioſum feneſcere, ſed in numeroſa ſobole propagatum venturis æta-

tibus oſtentabit.

Tempus eſt, ut ad te noſtra redeat Oratio, LUDOVICE. Ecce compos votorum habes, quod unum ad lætitiam ac felicitatem cumulandam optandum eſſe videbatur. Dederunt tibi Superi in Regio Pronepote certiſſimum benevolentiæ ſuæ pignus. Exſtitiſti teſtis publici gaudii, & in tanta populi tui alacritate perſenſiſti, quam memor ac gratus impenſum ſibi munus excepiſſet. Quid reſtat, niſi ut ipſe memorem ac gratum Deo te pręſtes, & apertum populi tui obſequium, ſincerum amorem remunera-

re non graveris.

Id jam fecisti tu quidem ; cum te jubente universæ Galliæ templa gratiarum actionibus personuere : cum persolutis eorum nominibus qui in vinculis detinebantur, custodiarum postes ac repagula revellisti. Sed est aliquid præterea quod à te pro jure suo Deus exigit, quod ipsi votis omnibus petimus amanter ac precamur; scilicet ut quam tu in formando Filio DELPHINO, in educandis Nepotibus piam sollicitudinem fidelemque operam attulisti, eandem in instituendo Pronepote bonus im-

pertias. Gaudeat, exultet, triumphet Gallia, dum crescente sensim atque adolescente sub disciplina LUDOVICI MAGNI Regio Puero, videbit efflorescere in ipso virtutes illas, quas miratur in Parente, suspicit in Avo, in Proavo obstupescit.

Neque verò labor ille, quem impendes, erit sterilis, aut mercede vacuus, Regum beneficentissime: dum juniori Pronepoti pietatis sensus, Religionis studium, quo flagras, inspirabis; dum teneram mentem formabis ad grandia; dum regnandi artem optimam edocebis;

dum egregia documenta melioribus facinorum tuorum exemplis confirmabis; ſenties effervescere in Augusto Puero virtutum igniculos ac semina quæ ſparſeris: admirabere poſtmodum eundem ad magna quæque inflammari: excipies victorem triumphantemque, ut ipſius Patrem & Avum excepiſti; denique pervidebis non explendam eſſe generoſi Pronepotis æmulationem, niſi te ipſum univerſo orbi, tui ſimillimus, aliquando repræſentet.

DIXI.

Aula, in qua dicta est Oratio, decorabatur Tabellis, quæ augustas Regiæ Familiæ personas exhibebant. Porro tot Principum, ex quibus illa componitur, splendorem ac majestatem adumbrabat non infeliciter Corona cœlestis, cum hoc lemmate, QUOT IN UNA SIDERA FULGENT!

In ipsos Serenissimi Britanniæ Ducis auspicatos ortus depicta fuerant in vexillis Heroica alia Symbola, quæ adornarent Aream, ubi missilium omnis generis Ignium apparatus sub noctem ejusdem diei expectabatur.

Primam Areæ faciem, quæ introeuntibus objicitur, exornabant tria Symbola. Primum: Parelii tres, seu tres solis Imagines, quas unus idemque sol radiorum multiplici repercussu in nubibus depingeret. Legebatur isthæc Inscriptio, NIHIL ORTUM TALE, quæ ab Horatio in Augusti laudem usurpata, multo felicius ad designandos Britanniæ Ducis ortus transferatur.

Ad hanc heroici hujus symboli vim exprimendam totus Ignis artificiosus erat comparatus; adeo per quatuor pene continuas horas missilium flammarum Soles licuit contemplari.

Alterum. Aqua per fistulam in altum saliens, cum hac Epigraphe, ALTO DE VERTICE MANAT, designabat sublimitatem illius originis, unde Regius Infans suum genus deducit.

Tertium. Flos Heliotropii conversus ad solem, cum his vocibus, RESPICE, CRESCAM, significabat Britanniæ Ducem ab eo gloriæ incrementum expectare, à quo traxit originem.

E regione totidem Symbola spectabantur, quæ nobiles ac splendidos Pueri Regalis ortus repræsentabant.

Primum. Lunæ nascentis hemicyclus adjunctam habebat hanc inscriptionem, PROH! QUANTUS FULGOR IN ORTU!

Alterum. Pullus aquilæ solem irretortis oculis aspiciens hoc lemma præferebat. IPSO NON DEGENER ORTU.

Tertium Tria in uno caudice variæ magnitudinis Lilia, quibus tenuis Surculus adnascens, legendas objiciebat has voces, NEC ERIT TIBI SURCULUS IMPAR, quæ pollicentur fore ut Dux Britanniæ, Parentis, Avi, Proavique virtutes aliquando referat.

In ea facie quæ ad dexteram visitur, tria pariter Symbola fortunatam Infantis Regii sortem præsagiebant.

Primum, sol oriens cum his vocibus, NASCITUR ORBI.

Secundum. In aperta concha Unio splendidissimus, cui circumscriptus hic titulus, NATUS DIADEMATI.

Tertium. Arcus cælestis, cum hac sententia, PAX DEINDE SEQUETUR, ostendebat felicissimum Pacis omen in faustis Britanniæ Ducis natalibus præmonstrari.

Ultimam Areæ partem quæ ad sinistram est, alia tria Symbola decorabant. Primum. Fulmen cui additæ voculæ, PRÆFULSERE IGNES, significabant festivos ignes in ortu Joannis Baptistæ collucere solitos, præfulsisse natalibus Britanniæ Ducis, qui altero post festivitatem ortu Præcursoris die natus esset.

Alterum. Idipsum repræsentabat Pharus per noctem relucens, cum hac inscriptione, NOX IPSA REFUGIT IN ORTU. Nox illa scilicet quæ præcessit Natales Britanniæ Ducis, tota festivis ab ignibus refulsit.

Tertium Felices Serenissimæ Adelaïdis partus, qui spem ulterioris sobolis Augustis Conjugibus afferunt, adumbrabat. Picta cernebatur Fistula nitrato farta pulvere quæ, dum in auras vibratur, solvitur multas in stellas. Addita legebatur hæc inscriptio, TOT LUMINA FUNDET.

Symbolis subjiciebantur Inscriptiones quatuor quas formabant ardentes faculæ in quatuor Areæ partibus dispositæ,

I

PROAVO
REGUM MAXIMO.

II

AVO
PRINCIPUM OPTIMO.

III

PARENTI
UTRIUSQUE ÆMULO.

IV

AUGUSTÆ ADELAÏDI
NATALITIOS
BRITANNIÆ DUCIS
LUDOS
D. C. COLLEG LUD. MAG.

Permis d'imprimer, ce 14. Juillet 1704. DE VOYER D'ARGENSON.